

A palimpszeszt-jelenség

(Dawkins legújabb könyvéről)

(*The Economist* November 2nd 2024: *The theory of evolution. A tale of two biologists*)

Aki annak idején elolvasta Dawkins első könyvét, *Az önző gént*, majd az azután következőket (csak néhányat említek):

- A hódító gént, A vak órásmestert, Az isteni téveszmét, a Folyam az édenkertből, a Gyertyaláng a sötétben,

az az evolúciós elmélet szerelmese lett, mint én is. Úgy érezte, hogy feltárulnak előtte az élet titkai. Legújabb, 19. könyve: *The Genetic Book of the Dead*. Vajon mi újat tud még mondani a 83 éves idős mester, aki életét ennek az egy témának szentelte?

Az önző gén fő mondanivalója az volt, hogy az evolúció fő mozgatói, legfőbb szereplői nem a fajok, hanem a gének; a gének építenek testet maguknak, hogy minél sikeresebbek legyenek az evolúciós versenyben. Dawkins hevesen támadta a vallást, és annak „tudományos” formáját, a kreacionizmust is. (Az egyházat az agyat megtámadó vírusnak tekintette.) Darwin rotweilerének nevezték – annak mintájára, ahogy korábban Thomas Huxley a Darwin bulldogja elnevezést érdemelte ki.¹

A *The Genetic Book of the Dead* „munkahipotézise”, hogy az élő szervezetek olyanok, mint a „palimpszesztek”. „A palimpszeszt olyan írás alapanyaga, amelyben az eredeti írást eltávolították, és helyébe újat írtak. Az eltávolított írás hagyhat olyan nyomot, hogy újraolvasása lehetséges.”² – És ez a meghatározás már el is mondta a lényegét: az élőlények genomjában halványan megtalálhatók előző formáik kódjai, és ily módon követhető az evolúciós folyamat lezajlása, története. Sok, a humán genomban is megtalálható ún. pszeudogén (vagyis álgén) olyan tulajdonságainkról árulkodik, amelyeket ma már nem használunk (pl. a fejlett szaglás). (A hasonlat nem tökéletes, mert a régi anyagra írt új írásnak általában nem volt köze az előzményhez, míg az evolúció esetében a folytonosság egyértelmű.)

Mindazonáltal, Richard Dawkins e felvetésével az evolúció-kutatás új irányzatát indította el – állapítja meg az *Economist*.

Dawkins e most megjelent könyvének tervéről már abban a tanulmányban is olvashattunk, melyet 2002-ben írt a John Brockman által szerkesztett, „A következő 50 év” c. kötetben.³

„Azt gondolom, hogy 2050-re még egy álmom valóra válik: megvalósul a 'Halottak genetikai könyve'.(!) A darwini érvelés értelmében egy faj génjeinek valamilyen módon tükrözniük kell azt az ősi környezetet, amelyet a faj génjei egykor túléltek. A faj génkészlete az az agyag,

---

¹ Thomas Richard Huxley zoológus volt, a későbbi Aldous Huxley, a *Szép új világ* szerzőjének nagyapja.

² Az interneten található meghatározás. Régen, még mielőtt a papírt feltalálták volna, és drága papirusztekercsekre írtak, gyakran megesezt, hogy a már nem fontos írást lekaparták és a tekercset újból felhasználták.

³ Bp, Vince Kiadó, 2003. A Moore-törvény gyermekei. 145-157. old.

amelyet a természetes kiválasztódás formázott szoborrá. Ezt a *Szivárványbontás* című könyvemben így fogalmaztam meg:

Ahogy a sivatagi szél fantasztikus alakúra csiszolta a homokfalakat, és ahogy az óceán vize formázza a sziklát, a teve DNS készletét az ősi sivatagokban a túlélésért folytatott harc, azelőtt pedig a még ősbibb tengerek hatása formázta olyanná, amelyből a ma élő teve kialakul. A teve DNS-e beszámol a teveősök változó világáról – bár csak értenénk! Ha viszont már tudunk olvasni ezen a nyelven, akkor a tonhal és a tengeri csillag DNS-e beszámol a tengerről. A vakondok és a földigiliszta DNS-e viszont a föld alatti világról árulkodik.” (153-154. old.)

Ahhoz el kellene olvasni a könyvet, hogy megtudjuk, a palimpszeszt alapján megszerzett ősi genetikai ismeretek a 2002-ben megfogalmazott elvárást teljesítik-e. Ismertetésem azonban csupán egy rövid Economist-cikken alapul.

Bp, 2025. február.

Kiss Károly